

Waluty lokalne to pieniądze emitowane zwykle przez podmioty niepaństwowe zarówno w formie gotówkowej, jak i bezgotówkowej. Używane są na terenie określonego regionu bądź wśród konkretnej społeczności. Systemy walut lokalnych to najczęściej przedsięwzięcia niszowe, skupiające po kilkaset, kilkadziesiąt użytkowników. Niemniej jednak nie brakuje przykładów inicjatyw, które przebyły drogę od małych projektów społeczności oddolnych do systemów o istotnej skali – przykładem może być WIR szwajcarski istniejący od 1934 roku i angażujący współcześnie 60 tysięcy użytkowników czy argentyńska waluta lokalna créditos, której w czasie kryzysu finansowego lat 90. używało 7% tamtejszego społeczeństwa. Na świecie istnieje ok. 6000 walut alternatywnych (walut lokalnych i kryptowalut). Inicjatywy walut lokalnych mają potencjał stabilizujący i wzbogacający budżety domowe, a nawet właściwości regulujące gospodarkę w czasach kryzysu, stąd badanie ich jest poszukiwaniem praktycznych rozwiązań w dobie recesji gospodarczej.

Głównym celem projektu jest porównawczy opis etnograficzny systemów walut lokalnych (*community currency systems*). Aby zrealizować plan, przeprowadzę badania terenowe oraz wywiady z liderami i użytkownikami przedsięwzięć. Obserwować będę następujące ruchy walut lokalnych: „Zielony – Polska Waluta Lokalna”, londyński „Brixton Pound”, WIR szwajcarski. Przedmiotem mojego zainteresowania będą również waluty oparte na blockchainie: szwajcarska waluta „Léman” oraz kenijskie waluty lokalne koordynowane przez fundację „Grassroots Economics”. Podstawowe pytanie badawcze brzmi: jakie są warunki kulturowe, ekonomiczne, środowiskowe i instytucjonalne powstania i trwania przedsięwzięć walut lokalnych? Czy istnieją perspektywy ich długofalowego rozwoju? Jeśli są to głównie systemy krótkotrwałe, dlaczego tak się dzieje? Badanie walut lokalnych oznacza więc analizę składu osocza kulturowego, w którym inicjatywy tego typu mogą rozwijać się bądź rozkładać. Tym samym porównanie systemów z różnych porządków kulturowych pozwoli odsłonić warunki, które mogą służyć tego typu inicjatywom.

Etnograficzny opis ma za zadanie nie tylko uchwycić podobieństwa walut lokalnych (ich analogie ideologiczne, konstrukcyjne, społeczne), lecz także pokazać kontekstualność walut lokalnych (ich kulturowo-ekonomiczne osobliwości). Dlaczego niektóre waluty lokalne są inicjatywami niszowymi, a niektóre z nich osiągają skalę zdolną do wspierania gospodarki narodowej (przykład WIR)? Badania cechują się wymiarem praktycznym – literatura przedmiotu głosi, że emisja walut przez społeczności oddolne jest charakterystyczna dla czasów niedoboru bądź nadpodaży pieniądza; systemy te stanowią więc rodzaj samopomocy w obliczu kryzysów finansowych. Ważne jest więc dostrzeżenie potencjału tego typu systemów w walce ze skutkami destabilizacji gospodarki. Opis warunków rozwoju tych inicjatyw może stanowić wskazówki organizacyjne dla koordynatorów systemów walut lokalnych.

Ponadto wśród społeczności zaangażowanych w tworzenie walut lokalnych pojawia się refleksja nad blockchainem. Technologię tę, umożliwiającą zdecentralizowany i bezpieczny sposób księgowania danych, postrzega się przede wszystkim w kategoriach nadziei na dynamiczny rozwój komplementarnych systemów wymiany. Upatruje się w niej narzędzie tworzenia zaufania transakcyjnego, której źródłem nie jest ani państwo i jego instytucje, ani bank, ani społeczność, ale kryptograficzna technologia sama w sobie. Wobec tego czy rozwój rozproszonych rejestrów danych typu blockchain umożliwi oddolnym społecznościom wymieniającym się za pomocą komplementarnej waluty rozrost zasięgu swojego działania? Jak ustosunkowują się liderzy badanych przeze mnie walut lokalnych do blockchainowych innowacji technologicznych? Czy dla wszystkich badanych przez mnie ruchów blockchain to technologia nadziei? A może jednak narzędzie budzące niepokój? Projekt badawczy jest więc nie tylko projektem dotyczącym przedsięwzięć monetarnych o potencjale stabilizującym kryzysy finansowe, lecz także projektem dotyczącym innowacji technologicznej blockchain, coraz częściej używanej do transferów finansowych, która według World Economic Forum w ciągu najbliższej dekady zmieni świat. Badania stanowią więc przyczynek do rozważań nad kształtem i kierunkami rozwoju współczesnego systemu monetarnego.